

„TÉRSÉGI TÁRSADALOM” SOROZAT

Vidéki térség – új megközelítésben

A ruralitás témaköre, a vidéki térségek felértékelődésének folyamata az utóbbi 2-3 évtizedben került előtérbe a szakirodalmi és a szakpolitikai anyagokban. A vidéki térségekre a szakirodalom, a fejlesztéspolitika és a mindennapi vélekedés sokáig úgy tekintett, mint a hátrányos helyzet, az alacsony fejlettségi szint, a lemaradás helyszínére. A falu a városhoz képest jelentős mértékben leértékelődött. A fordulat lényege abban áll, hogy megváltozik ez az értékelés. Térségünkben még csak részlegesen van jelen ez a szemléleti és módszertani fordulat, azonban számítani lehet arra, hogy ez a változás egyre hangsúlyosabban jelenik a szakmai, szakpolitikai, tervezési és támogatási politikában is. A szakirodalmi szempontok sokféle hasznos támogatást kínálnak ahhoz, hogy ez a térség is felkészüljön erre a fordulatra.

A vidéki térségek átalakulásával kapcsolatos megváltozott szemléletet **új vidékfejlesztési paradigmának** nevezik (OECD 2006). Mint minden társadalmi változásban a vidéki térségek átalakulásának a folyamatában is vannak pozitív és negatív komponensek. A pozitív folyamatok közé sorolható a ruralitás felértékelődése, a környezeti értékek előtérbe kerülése, az egészséges élelmiszerek iránti igény, a városról falura való költözés folyamata, a ruralitáshoz kapcsolódó innovációk térnyerése (elsősorban az agráriumhoz kapcsolódóan), a rurális háttérű vállalkozások számának és szerepének növekedés, az endogén adottságokra alapozó fejlesztés fokozatos előtérbe kerülése a külső forrásokra alapozó fejlesztés mellett/helyett, a vidékimázs változása.

A vidéki térségek átalakulásának negatív folyamatai között említhető az a tény, hogy a települések nem egyforma eséllyel és eredményességgel tudnak bekapcsolódni a vidékfejlesztési fordulat folyamatába. Ugyanakkor a külső, globális hatások nyomán (információs kínálat, mobilitási lehetőségek, új fogyasztási szokások) jelentős mértékben átalakíthatja a települések helyi közösségekként való működését.

- ❖ Az új vidékfejlesztési fordulat egyik kulcsfontosságú eleme a **ruralitás, a vidékiség szakmai újraértelmezése**. A vidéki környezet ma már sokkal többet jelent, mint földrajzi hely és lakosságszám. Ma már figyelembe kell venni a vidéki közösségek sajátos jellemzőit, az egyedi értékeket és a sajátos helyi lehetőségeket. A ruralitás újraértelmezése során figyelembe vehetjük a városról falura költözés jelenségét. Egyre több szakértő tekint a vidéki világra az innováció alternatív helyszínéeként. Ezenkívül a

„TÉRSÉGI TÁRSADALOM” SOROZAT

helyi foglalkozási készségek, például a földművelés és a helyi hagyományok, az elmúlt években ismét hangsúlyosabbak lettek. Egy másik fontos tényező, hogy vidéki területeken szorosabbak a közösségi kapcsolatok és jelen van szolidaritás. A vidéki területeken az informális közösségi döntéshozatalt és az önfenntartást értékelik. **Mindennek a lényege az, hogy a ruralitás szakmai újraértelmezése a vidéki területet a városhoz képest nem tekinti alárendeltnek, hanem elsősorban MÁSNAK.** A megközelítés ösztönzést és szakmai támogatást jelent a vidéki települések számára, és újrapozicionálja a vidéki területek társadalmi folyamatainak kutatását és értelmezését. Az olyan megközelítéseket támogatja, amelyek az egyszerű statisztikákon túlmenően Ez az új szakmai megközelítés figyelmet fordít a helyi közösségek működésére, az informális kapcsolatok szerepére, a helyi identitásra és a közösségi tudásra. Ezeket értéknek, társadalmi és gazdasági tőkének, erőforrásnak tekinti.

- ❖ Egy további szakirodalmi megközelítés azt hangsúlyozza, hogy **a vidék mai átalakulása más mint a korábbi változások.** A korábbi időszakra jellemző változási folyamatok helyett (mellett) – lakosság csökkenése, elöregedés, infrastrukturális beruházások, falukép változása – más jellegű változási folyamatokat figyelhetünk meg. A családok, egyének életvitele fokozatosan differenciálódik, az életvezetési modellek kezdenek eltérni egymástól, különbségek mutatkoznak helyi szinten az értékekben, a tudásokban, az ideológiákban, a magatartásokban. A statisztikai mutatók szintjén ezek a belső folyamatok kevésbé látszanak. Ezek a szakmai szempontok arra hívják fel a figyelmet, hogy a települések vizsgálatában úgy lehetséges egy reális helyzetkép kialakítása, ha a statisztikai mutatók elemzése mellett figyelmet fordítunk a lokális közösségek működési módjaira is. Arra, hogy hogyan élnek az emberek, és milyen módon működik/nem működik a lokális közösség?
- ❖ A vidék változásához tartozik az is, hogy az egyes településeket, térségeket a változások nem egyformán érintik, ezért a vidéki térségen belül területi egyenlőtlenségek, úgynevezett **belső perifériák** alakulnak ki. . Az információs és kommunikációs technológiák fejlődésével a tér és távolság fogalma jelentősen átalakul. Új fogalom ennek kapcsán a „**kapcsolati távolság**”, amely a fejlődés akadálya lehet és amely nem feltétlenül kötődik a földrajzi elhelyezkedéshez
A belső perifériák többfélék lehetnek, megkülönböztetünk (a.) alacsony gazdasági potenciállal rendelkező területeket, (b.) olyan területeket ahol gyenge az általános érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés, illetve (3.) alacsony szintű társadalmi-gazdasági teljesítményt mutató területek. A területi "kirekesztettség" különböző típusai halmozódhatnak is. A szakmai anyagok arra hívják fel a figyelmet, hogy a belső perifériák kialakulásának nem csak külső okai lehetnek. Okozhatja a helyi közösségek működési módja, a helyi erőforrások hasznosításának a nem meg felelőformája, a

„TÉRSÉGI TÁRSADALOM” SOROZAT

kevésbé eredményes humán erőforrás gazdálkodásának. A belső perirezálódás megértéséhez komplex, helyi részvételen alapuló elemzésre van szükség.

A fentiekben röviden felvázolt folyamatok ma már a székelyföldi térségben is jelen vannak, de a szakmai, szakpolitikai, fejlesztéspolitikai szereplők érdeklődése ezekkel a folyamatokkal kapcsolatban még hiányos vagy kezdeti fázisban van. Tekintettel arra, hogy ennek a tömbmagyar térségnek a társadalma meghatározó mértékben rurális jellegű, a vidékfejlesztési fordulathoz kapcsolódó szemlélet és gyakorlat tudatos, programszerű térségi hasznosítása több mint szükséges.

A téma részletesebb bemutatása, a kapcsolódó szakirodalmi jegyzék az alábbi publikációkban érhető el:

Adminisztratív státussal nem rendelkező települések helyi közösségként való működésének vizsgálata. *Pro Scientia Ruralis* 2023.2. 133-166.(Biró A. Z., Sárosi-Blága., Fülöp-Székely A., Kovács O. E., Néma J. E., Szász M. M.)

<https://proscirural.ro/lapszamok/viii-evfolyam-2-lapszam/adminisztrativ-statussal-nem-rendelkezo-telepulesek-helyi-kozossegkent-valo-mukodesenek-vizsgalata/>